

1 Čo v praxi znamená právny pojem „rodičovské práva a povinnosti“? Aké sú práva a povinnosti nositeľa rodičovskej zodpovednosti?

V talianskom právnom poriadku bol pojem „rodičovská právomoc“ (*potestà genitoriale*) nahradený pojmom „rodičovské práva a povinnosti“ (*responsabilità genitoriale*) zákonom o reforme rodičovstva (zákon č. 219/2012) a legislatívnym dekrétom č. 154/2013, ktorého ustanovenia nadobudli účinnosť 7. februára 2014.

Rodičovské práva a povinnosti predstavujú povinnosť živiť, vychovávať, vzdelávať deti a zabezpečovať pre ne morálnu podporu s náležitým ohľadom na ich schopnosti, záľuby a ambície.

Deti majú aj právo udržiavať vyvážený a stály vzťah s obidvomi rodičmi, majú právo na starostlivosť, výchovu, vzdelanie a morálnu podporu každého z nich a na udržiavanie zmysluplných vzťahov s predkami a príbuznými každého z rodičov.

Samotné deti majú aj povinnosti: rešpektovať svojich rodičov a zohrávať úlohu v udržiavaní rodiny, pokiaľ v nej žijú.

2 Kto má spravidla rodičovské práva a povinnosti voči dieťaťu?

Rodičovské práva a povinnosti vznikajú na základe zákona, keď sa rodičia zosobášia. V tomto prípade majú obidvaja rodičia rodičovské práva a povinnosti voči svojim deťom.

Ak rodičia nie sú spolu zosobášení, rodičovské práva a povinnosti má rodič, ktorý dieťa uzná. Ak obidvaja rodičia dieťa uznajú, obidvaja majú a vykonávajú rodičovské práva a povinnosti voči dieťaťu, ako keby boli zosobášení. Ak rodičia nie sú zosobášení a neuznajú dieťa v rovnakom čase, druhé uznanie sa nemôže vykonať bez súhlasu rodiča, ktorý už dieťa uznal.

Rodičovské práva a povinnosti musia vykonávať rodičia na základe spoločnej dohody, pričom zohľadňujú schopnosti, prirodzené záujmy a ambície dieťaťa. Rodičia musia na základe spoločnej dohody najmä stanoviť obvyklý pobyt dieťaťa.

3 Ak rodičia nie sú schopní alebo ochotní vykonávať rodičovské práva a povinnosti voči svojim deťom, môže tým byť namiesto nich poverená iná osoba?

Ak dieťaťu dočasne chýba vhodné rodinné prostredie, zabezpečí sa pestúnska starostlivosť o dieťa inou rodinou.

Keď rodičia nepreukazujú dostatočnú schopnosť starať sa o výchovu svojich detí, napríklad keď sú mimoriadne konfliktní, súd často udelí právo starostlivosti sociálnym službám v mieste bydliska rodiny. Zvyčajne to zahŕňa obmedzenie výkonu rodičovských práv a povinností: rozhodnutia týkajúce sa zdravia, vzdelania a výchovy dieťaťa zvyčajne preberajú sociálne služby v mieste bydliska rodiny. V takýchto prípadoch dieťa často naďalej žije so svojimi rodičmi alebo s jedným z nich. V najvážnejších prípadoch súd nariadi odobratie dieťaťa z rodinného domova.

Ak rodič poruší alebo zanedbá svoje povinnosti alebo zneužíva súvisiace právomoci, čo vedie k vážnej ujme dieťaťa, súd môže nariadiť odobratie rodičovských práv a povinností daného rodiča.

Ak sú obidvaja rodičia mŕtvi, boli im odobraté rodičovské práva a povinnosti alebo sú z akéhokoľvek dôvodu neschopní vykonávať rodičovské práva a povinnosti, vymenuje sa poručník. Poručník sa stará o dieťa, zastupuje ho vo všetkých občianskoprávných konaniach a spravuje majetok dieťaťa.

V Občianskom zákonníku je stanovená aj možnosť, že súd môže vymenovať osobitného poručníka, keď sú obidvaja rodičia spoločne neschopní alebo neochotní – alebo keď je rodič, ktorý sám vykonáva rodičovské práva a povinnosti, neschopný alebo neochotný – vykonať jeden alebo viacero úkonov v záujme dieťaťa mimo rozsahu bežnej administratívy. V takýchto prípadoch je tieto konkrétne úkony oprávnený vykonať osobitný poručník.

4 Ako sa ustanovujú budúce rodičovské práva a povinnosti v prípade, že sa rodičia rozvedú alebo žijú oddelene?

Rodičovské práva a povinnosti obidvoch rodičov sa nekončia rozlukou, zánikom, skončením občianskoprávných účinkov, anulovaním manželstva ani jeho vyhlásením za neplatné.

Zvyčajná forma starostlivosti, pri ktorej je možné zabezpečiť spoločné rodičovstvo, je spoločná starostlivosť, keď rodičovské práva a povinnosti vykonávajú obidvaja rodičia.

Rozhodnutia, ktoré sú pre dieťa najvýznamnejšie, týkajúce sa vzdelávania, výchovy, zdravia a voľby obvyklého pobytu dieťaťa sa prijímajú na základe vzájomnej dohody partnerov a v záujme dieťaťa, pričom sa zohľadňujú jeho schopnosti, prirodzené záľuby a ambície; naopak, v prípade bežných administratívnych záležitostí môžu rodičia svoje rodičovské práva a povinnosti vykonávať oddelene (článok 337b Občianskeho zákonníka).

Spoločná osobná starostlivosť nemusí nutne znamenať, že čas dieťaťa je rozdelený medzi obidvoch rodičov rovnako. Zvyčajne sa v rozhodnutí o rozluke alebo rozvode určí, ktorý rodič je spolubývajúcim – t. j. rodič, s ktorým dieťa trvalo žije – a potom sa stanovujú podmienky, za ktorých môže nespolubývajúcim rodič tráviť čas s dieťaťom. Takisto je možné, aby sa čas, ktorý deti trávia v spoločnej domácnosti s každým z rodičov, rozdelil rovnako, ak rodičia žijú blízko seba a vedú podobný životný štýl, pokiaľ takéto usporiadanie nebude mať negatívny vplyv na sociálny alebo školský život detí.

Ak však spoločná osobná starostlivosť nie je v súlade so záujmom dieťaťa, sudca môže na základe odôvodneného rozhodnutia právo starostlivosti udeliť len jednému rodičovi (článok 337c Občianskeho zákonníka).

Najbežnejšie prípady, v ktorých sa udeľuje právo starostlivosti len jednému rodičovi, sú: 1. ak jeden z rodičov predstavuje riziko pre fyzickú a psychologickú pohodu dieťaťa (násilný rodič, rodič so závažným zápisom v registri trestov, rodič, ktorý je závislý od drog alebo alkoholik); 2. ak je rodič neschopný morálne a materiálne podporovať dieťa alebo neprejavuje o dieťa žiadny záujem; 3. ak rodič znevažuje druhého rodiča pred dieťaťom; 4. ak je nepriateľstvo medzi rodičmi také hlboké, že môže narušiť pohodu dieťaťa a jeho psychofyzický vývoj.

V prípade, že sa právo starostlivosti udeľuje len jednému rodičovi, vykonáva rodičovské práva a povinnosti len rodič s právom starostlivosti, ale rozhodnutia, ktoré sú pre dieťa zásadné, musia prijímať obidvaja rodičia, pokiaľ nie je stanovené inak z dôvodu osobitne závažných okolností, napríklad násilného alebo škodlivého správania (článok 337c Občianskeho zákonníka).

Rodič, ktorý nevykonáva rodičovské práva a povinnosti, má právo a povinnosť monitorovať vzdelávanie, výchovu a životné podmienky dieťaťa (posledný odsek článku 316).

5 Ak rodičia uzatvoria dohodu týkajúcu sa rodičovských práv a povinností, aké formality musia dodržať, aby bola dohoda právne záväzná?

Dohoda medzi rodičmi o tom, ako budú vykonávať rodičovské práva a povinnosti po ich rozluke, sa musí predložiť miestne príslušnému súdu, ktorý potom overí, či dohoda zaručí práva a pohodu dieťaťa; ak áno, súd ju schváli.

Ak sa zosobášený pár s deťmi, ktoré sú maloleté, chce odlúčiť alebo rozviesť a dosiahol aj dohodu o práve starostlivosti o deti a výkone rodičovských práv a povinností, môže si vybrať medzi dvomi riešeniami:

a) môže súdu predložiť spoločný návrh a nechať si schváliť svoju dohodu;

b) môže využiť možnosť rokovaní s pomocou právnik (článok 6 legislatívneho dekrétu č. 132/2014): predstavujú dohodu, na základe ktorej strany sa strany dohodnú, že budú v dobrej viere a spravodlivo spolupracovať s cieľom priateľsky vyriešiť spor týkajúcich sa ich rozluky a práva starostlivosti o deti.

Ak ide o deti, ktoré sú maloleté (ale aj o dospelé deti, ktoré sú nespôsobilé alebo majú vážne zdravotné postihnutie alebo nie sú hospodársky sebastačné), dohoda dosiahnutá v dôsledku rokovaní s pomocou právnik sa musí do desiatich dní predložiť prokurátorovi na príslušnom súde, ktorý potom dohodu schváli, ak sa domnieva, že dohoda je v záujme detí. Ak sa však prokurátor domnieva, že dohoda nie je v záujme detí, do piatich dní ju predloží predsedovi súdu, ktorý určí v rámci nasledujúcich 30 dní dátum, na ktorý sa strany predvolajú, a koná bezodkladne.

Po schválení dohody je dohoda rovnocenná súdnym príkazom vydaným v súvislosti s rozlukou alebo rozvodom.

Ak rodičia nie sú zosobášení, možné je len prvé riešenie (t. j. dohoda schválená súdom).

6 Ak rodičia nedospievajú k dohode o rodičovských právach a povinnostiach, ako inak môžu tento problém mimosúdne riešiť?

Rodičia sa na vyriešenie akýchkoľvek otázok týkajúcich sa výkonu rodičovských práv a povinností môžu obrátiť na mediátora v manželských veciach.

Cieľom mediácie nie je dosiahnuť zmierenie páru, ale umožniť dosiahnutie vzájomnej dohody o podmienkach výkonu rodičovských práv a povinností, čím sa zabráni akejkoľvek forme konfliktu a akýkoľvek konflikt sa zmierni. Všetky dosiahnuté spoločné riešenia však musia byť predložené súdu, ktorý posúdi, či sú v súlade so záujmom dieťaťa.

Ak spor pretrváva, bude sa riešiť na súde príslušnom pre konanie vo veciach rozluky, rozvodu a práva starostlivosti o dieťa.

7 Ak pôjdu rodičia na súd, o akých záležitostiach týkajúcich sa dieťaťa môže sudca rozhodnúť?

Treba rozlišovať medzi dvomi scenármi.

a) Ak sa rodičia nezhodnú v mimoriadne dôležitých otázkach, môžu spor riešiť na súde. V takýchto prípadoch súd najprv navrhne riešenia, ktoré najlepšie zodpovedajú záujmu dieťaťa a rodinnej jednotky. Ak spor pretrváva, súd udelí právomoc rozhodovať o konkrétnej otázke rodičovi, ak sa domnieva, že tak budú najlepšie zabezpečené záujmy dieťaťa.

b) Rodičia môžu na súd podať návrh, aby vydal rozhodnutie o práve starostlivosti o deti a o ich pobyte (zvyčajne, keď sa rodičia odlučujú). V takomto prípade súd rozhoduje:

o práve starostlivosti o deti, pričom vyberie predovšetkým riešenie spoločnej starostlivosti (t. j. obidvaja rodičia),

o časoch a podmienkach pobytu s každým z rodičov, sume výživného a všeobecne o príspevku každého z rodičov na výdavky súvisiace so starostlivosťou o deti, ich vzdelaním a výchovou.

Keďže najdôležitejšie rozhodnutia sa musia prijímať na základe spoločnej dohody, aj keď partneri žijú oddelene alebo sa rozvádajú, ak sa rodičia nezhodnú v jednotlivých otázkach, môžu spor postúpiť súdu, ako je vysvetlené v písmene a).

8 Ak súd rozhodne o tom, že dieťa zverí do starostlivosti iba jednému z rodičov, znamená to, že môže rozhodovať o všetkých záležitostiach týkajúcich sa dieťaťa bez toho, aby sa najskôr poradil s druhým rodičom?

Rodič, ktorému jedinému bolo udelené právo starostlivosti o deti, vykonáva rodičovské práva a povinnosti sám, ak súd nenariadi inak. Príslušný rodič môže najmä nezávisle prijímať aj nerutinné administratívne rozhodnutia.

Aj keď sa však právo starostlivosti udelí len jednému rodičovi, rozhodnutia slúžiace záujmu detí (týkajúce sa ich vzdelania, výchovy a zdravia) musia prijímať obidvaja rodičia, pokiaľ nie je v rozhodnutí o práve starostlivosti stanovené inak.

Vo všeobecnosti sudcovia rozhodnú, že súhlas rodiča bez práva starostlivosti nie je potrebný, keď je tento rodič neprítomný, ľahostajný, nedá sa s ním naviazať kontakt alebo sa v minulosti správal násilne alebo hrubo.

Rodič bez práva starostlivosti o deti má právo a povinnosť monitorovať ich vzdelávanie, výchovu a životné podmienky a môže sa obrátiť na súd, keď sa domnieva, že prijaté rozhodnutia sú v rozpore so záujmami detí.

9 Ak súd rozhodne, že dieťa má byť zverené do opatery obidvoch rodičov, čo to znamená v praxi?

V prípade spoločnej osobnej starostlivosti rodičovské práva a povinnosti vykonávajú obidvaja rodičia, ktorí sa musia dohodnúť na smerovaní životov detí a musia spoločne prijímať rozhodnutia týkajúce sa vzdelania, výchovy, zdravia a voľby obvyklého miesta bydliska detí, pričom musia zabezpečiť, aby boli tieto rozhodnutia v záujme detí. V prípade bežných administratívnych rozhodnutí vykonávajú rodičia rodičovské práva a povinnosti oddelene počas príslušného obdobia, keď s nimi deti bývajú.

10 Na ktorý súd alebo orgán sa mám obrátiť, ak chcem podať žiadosť o priznanie rodičovských práv a povinností? Aké postupy musím dodržať a aké dokumenty je potrebné k žiadosti pripojiť?

Všeobecný súd (*Tribunale ordinario*) je príslušný pre všetky konania týkajúce sa práva starostlivosti o deti a súvisiacich otázok v oblasti rodičovských práv a povinností.

Ak sa spor týka odobratia alebo obmedzenia rodičovských práv a povinností alebo obnovenia rodičovských práv a povinností bez zahrnutia faktorov týkajúcich sa starostlivosti o deti, príslušný súd je súd pre neplnoletých (*Tribunale per i minorenni*).

11 Aký postup sa uplatňuje v týchto prípadoch? Je k dispozícii mimoriadne konanie v naliehavých prípadoch?

Ak je otázka týkajúca sa práva starostlivosti o deti a výkonu rodičovských práv a povinností vo vzťahu k deťom narodeným počas manželstva súčasťou sporu o rozluke alebo rozvode, prebieha konanie opísané v oddiele o [Rozvode](#).

Opatrenia týkajúce sa práva starostlivosti a výkonu rodičovských práv a povinností vo vzťahu k deťom narodeným mimo manželstva prijíma súd na neverejnom zasadnutí po tom, ako vyhľadal súhrnné informácie a vypočul prokurátora a rodičov. V naliehavých prípadoch môže v záujme dieťaťa nariadiť dočasné opatrenia.

V obidvoch prípadoch môže súd nariadiť naliehavé dočasné opatrenia na ochranu detí. Konania sa líšia v závislosti od toho, či sa týkajú detí nezosobášených párov alebo zosobášených párov, ale všeobecný súd má právomoc v obidvoch prípadoch.

Ako vo všetkých konaniach týkajúcich sa detí, sudca vypočuje dieťa, ak má najmenej 12 rokov alebo v každom prípade je schopné úsudku.

12 Môžem získať právnu pomoc na pokrytie trov konania?

Právnu pomoc možno získať na úhradu nákladov konaní o rozluke, rozvode a práve starostlivosti o dieťa alebo konaní na obmedzenie alebo odobratie rodičovských práv a povinností.

13 Je možné odvolať sa proti rozhodnutiu o rodičovských právach a povinnostiach?

Odvolania proti rozhodnutiam o rodičovských právach a povinnostiach možno podať odvolaciemu súdu (*Corte d'Appello* – súd druhého stupňa).

14 Niekedy môže byť nevyhnutné obrátiť sa kvôli výkonu rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach na súd alebo iný orgán. Aké postupy sa v takýchto prípadoch uplatňujú?

Rozhodnutia súdu týkajúce sa rodičovských práv a povinností sú vykonateľné.

15 Čo musím urobiť, aby bolo rozhodnutie o rodičovských právach a povinnostiach vydané súdom v inom členskom štáte uznané a vykonané v tomto členskom štáte?

Rozhodnutie o rodičovských právach a povinnostiach vydané súdom iného členského štátu EÚ sa uznáva automaticky. Podľa nariadenia (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 však môže akákoľvek zainteresovaná strana požiadať o rozsudok, ktorým sa rozhodnutie uzná alebo neuzná.

Na vykonanie rozhodnutia musí zainteresovaná strana predložiť odvolaciemu súdu s miestnou príslušnosťou návrh na výkon rozhodnutia. Po vyhlásení rozhodnutia za vykonateľné sa rozhodnutie vykoná za rovnakých podmienok, aké by platili, ak by bolo rozhodnutie prijaté v danom členskom štáte.

16 Na ktorý súd v tomto členskom štáte sa mám obrátiť, ak chcem namietat' proti uznaniu rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, ktoré vydal súd v inom členskom štáte? Aký postup sa uplatňuje v týchto prípadoch?

Príslušný súdny orgán je odvolací súd s miestnou príslušnosťou (pokiaľ ide o miesto výkonu rozhodnutia v súlade s vnútroštátnymi pravidlami). Konanie má formu sporového konania, ktorého záverom je určovací rozsudok, proti ktorému možno podať odvolanie z právnych dôvodov (*ricorso per cassazione*).

17 Ktorý právny poriadok uplatňuje súd v konaní o rodičovských právach a povinnostiach, ak dieťa alebo účastníci konania nežijú v tomto členskom štáte alebo majú odlišnú štátnu príslušnosť?

Keďže Taliansko ratifikovalo Haagsky dohovor z roku 1996, uplatňujú sa ustanovenia tohto dohovoru. Takže nadobudnutie a zánik rodičovských práv a povinností, výkon rodičovských práv a povinností a odobratie alebo obmedzenie rodičovských práv a povinností sa riadia právom štátu obvyklého pobytu dieťaťa.

Posledná aktualizácia: 01/07/2019

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné kontaktné body EJS. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu. Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci ani Európska komisia nenesú žiadnu zodpovednosť ani inak neručia za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.